

Projekt "Omlöp och fiskvägar"

En inventering och fallstuide kring fiskvägar i småskalig vattenkraft 2011-2012.

**Projektägare:
Älvräddarnas Samorganisation**

**Finansiär:
Naturskyddsföreningens Bra Miljövalfond**

**Samarbetspartner:
Dinel, Göteborg**

Projekt fiskvägar

Projekt "Omlöp och fiskvägar" initierades efter kontakter mellan Håkan Andersson-Bergman, energi- och miljösamordnare på DInEI i Göteborg, och Christer Borg, ordförande Älvräddarnas Samorganisation under 2010. Tillsammans bestämde de att med hjälp av Naturskyddsföreningens Bra Miljövälsfond göra en inventering av totalt drygt 180 småskaliga vattenkraftverk med avseende på fiskvägar. Finns det sådana, fungerar de, och om inte, vad är kostnaden för att bygga sådana?

Projektet genomfördes under 2011 och rapporterades under 2012. Projektutförare var Alexander Larsson, som gjorde projektet som ett examensarbete på magisternivå under ledning av fil dok Johan Höjesjö på Institutionen för biologi och miljövetenskap på Göteborgs universitet.

Fisktrappan vid Mølnebacka kraftstation i Surtan är ur funktion. Det gör att vattenförekomsten ej når upp till god ekologisk status.

Bakgrund

Vattendirektivets krav på god ekologisk status ställer nya krav på verksamhetsutövare. Samtidigt ökar kunskapen hela tiden kring hur man säkerställer fiskvandring både uppströms och nedströms. Trots det har väldigt få fiskvägar byggts och många av de som tidigare byggts visar sig fungera dåligt. För att ta reda på möjligheten till att återskapa fria vandringsvägar

Gökallid kraftstation i Sundtorpsån.

undersöker det här projektet hur det ser ut vid ett urval av våra kraftverk idag och vad vi kan göra för att åtgärda problemen.

År 2009 blev vattendirektivet operativt i Sverige, med kravet att uppnå antingen god ekologisk status eller god ekologisk potential i Sveriges samtliga vattenförekomster. Ett av de enskilt största problemen i Sverige för att uppnå de krav som ställs i vattendirektivet är vandringshinder för

fauna. För att på ett kostnadseffektivt sätt effektivisera arbetet mot god ekologisk status fokuserar den här fallstudien och projektet på åtgärder som kan minska påverkan. Idag är det ingen som vet vilken potential som finns för fungerande fiskvägar.

Vid Bäckefors kraftverk i Teåkersälven tas vattnet i en 500 meter lång tub från intagsdammen till turbinen. I ån finns länets största population av flodpärlmussla.

Getås kraftstation.

Resultat

Under projektet inventerades totalt 84 kraftverk vilket motsvarar 4 % av antalet kraftverk i Sverige. Totalt saknades det fiskvägar i 90 % av kraftverken som besöktes. Där det fanns fiskvägar bedömdes ingen av dem

Armeneby kraftverk i Tidå. Vid många vattendrag observerades stora mängder spillvatten.

som fungerande. Att så få av dagens fiskvägar inte fungerar visar på behovet av en fungerande egenkontroll av verksamhetsutövare och att finansiella medel sätts till myndigheter så att de kan genomföra den tillsyn som krävs. Vid de kraftverk där ett åtgärdsförslag kunde tas fram så bedömdes naturliga fiskvägar vara lämpliga i två tredjedelar av fallen och utrivning motiverat för resterande tredjedelen. Vid många kraftverk spilldes stora mängder vatten och fallhöjden var förhållandevis låg.

Av kraftverken som besöktes observerades ålyngelledare vid endast ett av dem och som dessutom bedömdes vara ur funktion. Det kan jämföras med

Danmark där det enligt lag ska finnas minst en ålyngelledare vid samtliga vandringshinder. Det är tydligt att uppströmsvandringen av glasål inte är en del av den svenska ålförvaltningen.

Där ett åtgärdsförslag kunde tas fram uppskattades kostnaden för respektive åtgärd. Den totala kostnaden för att åtgärda kraftverken (n=78) beräknades till knappt 37 miljoner SEK. Då är bara kostnaden för själva åtgärden inräknad. Medelkostnaden för åtgärderna låg på 467 000 SEK. Det var en stor spridning i kostnaden för respektive åtgärd där priset varierade mellan 7 700 SEK och 1 513 000 SEK som mest.

Idag saknas det fria vandringsvägar i stort sett alla vattenkraftverk och de kraftverk som har fiskvägar fungerar dåligt. Den här undersökningen visar att man vid många kraftverk idag kan återställa fri fiskvandring och samtidigt behålla elproduktionen. Men vid vissa kraftverk är det lämpligaste alternativet en utrivning sett ur perspektivet biologisk nytta och kostnader för att uppnå denna vägt mot produktionen av förnybar energi.

Ett stort tack till Bra Miljövalfonden för finansiering och Dinel för support under projektet.

Naturskyddsföreningen

